

Ажылчы чоннарның чагаалары-биле ажылды экижидер

Совет албан черлеринге, партия организацияларына, ажыл-агый болгаш эске-даа организацияларга ажылчы чоннарның кирип турар чагаалары азадан өрү шүтүчүлүдүн илерөөшкени болур, тус-тус албан черлериниң ажылды бюрократтыг хажыдышкыныры болгаш чептестерин чайладырыга олар дузаан турар. Ол чагаалар болза массаның доктаамал өзү турар идешкейиниң, совет аппараттын ажыл-чорудулгазын экижидер, совет кургунни быжыглар дугайында оларның сагыш салышкынынын көргүзүлгөсү болуп турар.

Коммунист партия болгаш Совет чакка массаның үнүн хүндүткөп ийнеээр, оларның чагааларын, билдиринишкенин, саналдарын, шүтүчүлүдүн демделгелерин болгаш негезде, хомудаларын оварыччалык көр кылдыр кадрларын елжизди, үстүндө чүрүмнарны кандыг-даа хемчир-биле хажытыларны кадыг буруудушкыныга таварыштырып турар.

Индий турда-ла чер-чер Советтериниң чамдык күүссөмнарны, ажыл-агый организацияларында ажылчы чоннарның чагааларын болгаш саналдарын оварычча чокка, кыры-биле хөөр чоруктарын фахтаалары бар. Чамдык совет ууртукчуларның тазаланган оларга кандыг-бир айтырмалар шитпирелдин алары-биле келгев кижилериниң үнүн кичөөтпейгап ийнезбай, бюрократыг өзү-биле көрүп база ажылчы чоннарның чагаалары-биле ажылдың өң бөлүп чүрүмнарны бенин эки салгыбай турарлар.

Чажээ, ажылчы чоннар депутаттарын Чая-Хөл райкутуксукумга бо чылын кирген 41 билдиринишкениниң чүгө 18-ин бүртүкөдө демделгөн. Чая-Хөл райкутуксукумун баштаар чери (аргазы эш Насыа) ажылчы чоннарның кирген 28 билдиринишкениниң чүгө 8-ин бүртүкөдө. Чая-Хөл МТС, Булуң-Терек болгаш Чая-Хөл кедээ Советтер чонун билдиринишкенини 15-30 хонуктар эрткенде шитпирел турганаар.

Ажылчы чоннарның чагаалары-биле ажал Улуг-Хем районда база-ла бай тургустунган. Райкутуксукумга 1958 чылда кирген 51 билдиринишкениниң чүгө 5-жин бүртүкөдө, 13 билдиринишкениниң папкаларга шыгжап кааппан турганы илерөөн.

В. П. Ленин «Совет албан черлерин ууртукчулук чүрүм» деп демделгени: «Совет албан черлеринге бүтү кижилер эрттирилге чок кирип болурун хандылар төлөөдө, чонну хүдөөп алып хүннерин болгаш шактарын дугайында чүрүмү чүгө албан чериниң бажынынын иштине өсөс, а харын өң дагынага-даа делгез турар ууртукчулук. Хүдөөп алышкын чорудар черин аңа келген кижилер шүүт хостуу-биле, кандыг-даа эрттирилге чок квер кылдыр таарыштыр тургускан турар ууртукчулук» деп айткан.

Индий турда-ла, Шагаан-Артыг хооруксукумунуң кежигүннериниң хүдөөп алышкын чорудар хүн, шагын дугайында чарлаа чок. Чая-Хөл райкутуксукум болгаш о районун чамдык кедээ Советтерниң хүдөөп алышкынның чүрүмүн база-ла боттандырбай келген. Кызыл хоорай Советиниң күүссөччи комитети бүтү хүдөөп алышкын ажылын чүгө даргазының ораалкызынга мөөнөн турар.

Чамдык ууртукчулар чонун чурттаага-амыдыраа талазы-биле негездеги оварыччалык көрбөй турарының фактылары бар. Чажээ, Кызыл хоорайның Ленин кудукчулугунда № 66 бажынының чурттагычлары ук бажында капитал септеге чорударын хей катап негез келген. Хоорайның коммунал ажыл-агый чериниң септеге котормал ол бажынының септегезин кылбаан.

«Куруг-хоорун бижигезишкени-биле кызгаараттынар, база эске албан черлеринге шилчидишкын кылдыр чорук ажылды база-ла саадатканы, саязын кырында болгунаны өң болур» деп В. П. Ленин айткан.

Индий турда-ла чамдык ууртукчуларның тазаланган чонун кириген негезде, делегерин ханшы-биле өөренип көрбөй, ону чүгө боттарындан чайладып, эске албан черлеринге шилчидип каар таварыгалар бар. Ол чорук билдиринишкени шитпирелдин үсүмдүктүрүп, өң-биле кады эрге-чагырганың үстүндө турар органнарның хомудалдар кириерин көүдөлдү турар. Иңчаарга дык хей айтырмалар чер-черин чамдык организациялары-биле харылаа чокта шитпирелтинмес деп чүгө база-ла билдиргир. Чажээ, Чая-Хөлдуң уруулар асызының ажылын экижер дугайында ада-не комитетиниң кежигүннери билдиринишкени кириерге, тус чериниң совет органнары кандыг-даа хемчег албаан ажурнда ада-неер ол дугайында билдиринишкени үстүндө турар совет органнарга кириер ажурга база таварышпаан.

Кызылдың хооруксукум чурттакчыларга каартлар тысырын өңгөчө чуртучтууван. Чамдык медаларын аларга эрткен чылын 300 ажыг кижиге квартира тысырын төлөйлөш, өзгөчтө тургускан турган. Иңчаала-даа ол өзгөччө калчаар барымдаалар турары билдирмес, ону алдердери берге болуп турар. Массаның инициативаның дегин, оларның сүмелери болгаш саналдарын улам-на эки ажыгаарынче кичөөтпейгап күштөддирери бүтү албан черлериниң ажылакчыларында улу-биле негезтинин турар. Улустан мурнуга хүдөөп алышкынга сандыкпен турар ажурду.

А. ТУРНОВА, Облуксукумунуң хомудалдар талазы-биле инструктору.

Сиген кезилдезинге хожудаашкыны болдурбас!

Тому районга бо чылын элек чашкыннар чыган сондоа ойт сиген эки өзүп үнгөн. «Совет Тыва» кедээ ажыл-агый артелиниң кежигүннери артелиниң малыгы хей чөмөр белеткэрин база сиген ажаап алышкынынын организастыг чорударын шитпирелди. Сиген кезилдезинде ол 145 ники, 121 аттар, 1 трактор, сиген кезер 15 машиналар, 16 аът дырбаштары амылдап турар. Он ангыда машина-биле кестинмес черлериниң сигенин хол-биле кезеринге 100 санныг каддырлары белеткэзе, амылгап турар. Никитиниң малыгы 23500 центнер сигенини белеткээрин болгаш 1600 тонна ногаан массаны силестээр колхоз планнаан. Силос салыр өңгарлар бүрүн белеткеттинген.

Ам сиген кезилдеси болгаш өң сарааттаашкыны иниг тулук чоруп турар. Хаан-Ансы деп черде сигенчилер онза эки амылдап турар. Ында бригадир Б. Сюронунуң бригадасы амылдап турар. «СДЗ-14» деп тракторнуң тракторизи Ой-оол, сиген кезинчилери Б. Черепан, Н. Малин, А. Эрирге болгаш он-даа өскер кызмаккай амылдап, бүдүр ажыл нормазын үргүлчү ажыг күүседип турарлар.

Үстүкү чурутта сигенини ооргалай бөлүдүрүп, хөлзөнөп турары. Тырмык иштинде «СДЗ-14» деп трактор сиген кестирип турары. Аадаа чурутта аът дырбаштары-биле сиген бөлүдүрүп турары.

Фото В. Лутковтуу.

Бригадада байдалды өскөргүр херек

Барың-Хемчик районун «Барлык» совхозу мал чөмөрни белеткээрликке июльдуң 5-тен эгелеп кирген. Совхоз бо чылын чүгө 1064 тонна сиген белеткээр планныг.

Сиген кезилдеде механизаторлар-биле кады 80 ажыг киж хажыткан. Сиген кезилдериниң ден аңгы 4 эвенон урпук тургускан болгаш эвенондарга 13-тен 16 чедир кижилери быжыгалаан. Эвено бүртүз бүрүн дериг херекселдиг.

Окта, Бадь-Байыр оларның удуруткан эвенонур мурнакчы болуп, хүнде 10—12 тонна чедир сизиниң бөлүп, сарааттап келгенер.

Бригадада өөрүктүдөр Эретпаа, Оржуд, Минис, Дамды, сараат салыкчыларын Биче-оол, Сендамжы, Комбужан олар эки амылдап турарлар.

— Эвено санын көүдөлдөр, эвено бүртүзүнүң хүнде тургуса чогуур сизиниң 10 тоннадан азга жетпес деп эгелекчи саналды эвенонч Окта чөмөрүн олурган улустан араандан совхозтун директору Түгөр, партюрг Эртине дыннап олурда чуугаал үнүп келди.

— Ол шын өс-тур — дигип оон-моон мурнакчылар деткин эгелекчилер.

Дерт эвенонун барык 15 хонук иштинде сарааттаан сизини санап кезирге чүгө 160 тонна сиген азы хүнүнү-не 10 тонна хире сизен сарааттап турган болду. Ол чүгө эгелекчи хуниерин долузу-биле санаарга индиг-дыр.

Бир эвено бүртүзү кезилдеини баштайгы хүннеринде эгелекчи Октаның эгелекчи саналы ышкыш шыгыны чүрүмнү тургузуп, эвено бүртүзү ортумаа-биле 10 тоннадан азга жетпес сизиниң бөлүп сарааттап турган болза совхозтун кессе чогуур сизен планының оода-ла чартымы күүсеттинген турар ийин.

Очур-ооңдуң удуруткан эвенонунуң улузу организастыг чок, ол-ла үчүн иштине оларның барык хей бенин сизен ажаап алышкынына киришерин келген. Сөүгү хүннерде чүгө Бадан-оол хааскаан кестип турар аларган. Сиген кестирип турар трактористерден чүгө Мадар-оол хүн нормалы доктаамал ажыг күүседип турган буюрда башка аркан трактористериниң тракторлары үргүлчү үрелишикинге азы анаа турар чорумтарга таварыш келгени база чөткөс.

Сиген сарааттап турар эвенондар.

Киж санын таарыштырып, эвено бүртүгө 12 киж кылдыр өскөр, беш эвенонун ажылын шыгыны организастап, эгелекчи саналдарны деткир болза совхоз сиген планын августун 13-те доозарының бүтү аргалары бар. Бир эвено ол иңчаар организастагыны шитпирелтинмес болза, совхоз планын күүседери берге. Чүгө дөргө совхоз тараан кезип эгелекчи августун 10, харын-даа чамдык тарааларның быжыдынын байлазы кезилде өң бегинде эгелекчи херечилең турар.

А оон сөүгүдө тараа, сизен кааскары ажылынга таварыш кылдыр чөк.

Бригадир Тойлухаак организастыг эвено, сизен планын дүргө күүседириниң хажыттарын тыппай, ажылың темниин дүргөдириниң кол токтаамал ам-даа тыппаанын бригаданың ажылы тодаргай айтып турар.

Партияның агитас-массалыг ажылының талазы-биле совхозтун сизен бригаданында кандыг-даа ажыл чорбай турар. Төп бригадада болгаш сизен бригаданының төүндө чангыс плакат, лоуңу-даа чок. Партия организастыгының секретаринын ажылын харылап турган ораалкычы эш Шова, ам болу совхозтун суг-бараан фермамын эргелекчи, сизен бригаданың чангыс-даа катап барбаан. Ону киж кайтаар чүгө. Эш Шова чогуу инектен сүтү чүдөп алып деп болу олурар ийик. Хей сүтүң үнер дөү, үдөлсүн хову-шөдө, хей сизен белеткээринде турда, ферма эргелекчи киж инектериниң куруг эминче көрүп алган олурарга окта шын өсөс.

Сиген бригаданыңа солун ном-чугааы, беседа, лекция болур хамаан чок, июльдуң 16-дан 25-ке чедир улустан чангыш солунуны совхозтун төүндө барбаан. А совхоз-биле район төүндө аразы чүгө 3 ми хире. Ол дөргө чүдөп-даа чөткөнчиг.

Бир эвено совхоз бо чылын малга быжыг чөк-сүзүрү чедир белеткери шыдаас чүгө болза, совхозтун дирекция чериниң, партия организастыгының секретаринын, сизен бригаданың бригадириниң улузу буруузу болур ажурду. Сизиниң багай деп болбас, харын-даа келер чылдан артыкшыдыг кылдыр-даа белеткөп ап болу бүтү аргалар бар.

С. КОМБУ-ОЛ,

«Шынын» корреспонденти.

Сигенчилерде

БАРА-БҮЛУЦ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районун «Эйлит-Хем» колхозунуң сизенчилери малга чөм белеткээрликке планын дүжүт ажаап алышкынының бетинде доозар дөш кызымас амылдап турарлар. 460 гектар чериң сизиниң кескеш, 2500 центнери сарааттаан. Алт-биле сизен кестирип турар машинистер Хавадай, Бечил оол олар баштайгы хүннеринде эгелекчи.

деп хүн оваадазын доктаамал ажыг күүседип турар. Хол-биле кезер бригадада Дочаа-оол, Санчик олар хүн оонадазын 150 хуу күүседип турар. Сарааттакчылар бригаданыңа Биче-кыс мурнакчыларын олурдууда амылдап турар. Колхоз бо чылын 12 мүн тонна силос салыр планын. Черлик олт-сизинден 120 тонна силосту саап белеткээн. Малга чөм белеткээн колхозта түлүктөн турар.

Сиген белеткелинде

«Торгалыг» колхоз бо чылын 7000 тонна сиген, 1920 тонна силос белеткээр планын. Коммунист эш Балганның удурутканы комсомолчу аныктарының бригадасы 220 тонна сизиниң кескеш болгон, 130 тонна силосту салган. Сиген кезер херекселдер-биле эки хандырылган силос.

Чен-Хемчик районун «Коммунистче орус» кедээ ажыл-агый артелиниң № 1 хову бригадасы бо чылын 500 тонна сиген белеткээр хүдөөлө алган, июль 25-ке чедир 332 тоннаны белеткеп азы планын 66,4 хуу күүсеткен. Олар сарааттаан сизеннери ол-ла доран каакалаан, шуут холдан үндүрүп турарлар. О. СЕМИС-ОЛ.

СОЦИАЛИЗМ БИЛЕ ШАЖЫН ЭПТЕШТИНМЕС

Эртемиң социализмниң үндөшүлүкү Кара Маркс шажынының утка шынарлы тодардып тура шажыны улустан хорам деп ол адаан. Маркстың ол чүгүлүн В. П. Ленин шажын дугайында айтырыгга марксизмниң бүтү-ле өөрөдүниң кол чүгүлү кылдыр саап чөрөөн.

Марксизм философия талазы-биле үндөшүн диалектиктик материалды болуп турар, материализм кандыг-даа шажынының дайымы болгай. Бодунуң ажыл-чорудулгазын диалектиктик материализм үндөшүлүкү тургузуу турар. Коммунист партия шажын-биле эптеш чөк, шүдүргү идеялг демиселди чорудуп турар.

Эртемиң социализмниң идеялары ажылчы чоннарның аразында калба-биле негездер деп чүвени марксизмниң дайыныны барымдаалабай барып шыдаас. Иңчааган сол эртемиң социализмниң «айнык чок кылыр», социализмниң идеяны революстүг демиселди хүдөөтөй турар кандыг-бир меге теория-биле холбаштары олар ораалкы шитпирелди. Социализм биле шажыны чөөкүшүшүшүр деп ораалкышкынының чыдаганын мала-ла ында. Ол дөргө социализмниң дайынынының чач аргазы өрөс-тир.

Социализм чач шажын кылдыр көргүзерин ораалкың «Эзурут» коммунист мен дээр Герман Ширтеин К. Маркс биле Ф. Энгельс 1846 чылда-ла чиди-биле шүтүчүлөөнер. Шажының үндөш чүгүлүдөрүн коммунисттик шикчөөшкүдөн дилээрин Круге ораалкың турганы «хоорун Эзурутга калчазар» деп олар шоодун турганаар.

Марксизмниң философиянын революциализм, социализм биле шажыны «холбаштары» ораалкың турган бурган тургузуучулары-ревасылды шажыны философия агымын В. П. Ленин сойгаан илереткен болгаш чылач шапкаан. Эртемиң социализм биле шажыны чөөкүшүшүшүр дээр бурган тургузуучуларының политиказы болза, шажыны чартып сезириниң, эрте биле шажынының шуут уаураанышкан чычмадыр хемчирелериниң бирөөн болуп деп чүвени ол көргүсөөн. Шажынчылары хей кезини ол үгө эртеме дорт хаалашкынар кызындыган ойталаан турган болгаш эрте биле шажыны эптештериниң болдувар аргазының болгаш чуугаанын дугайың чуугаал турганаар.

Империализм үеинде малагың филдезмниң яны-бүрү школажы-гаштары азы эртемиң ачы-хава-яны болгаш чуугааны «хүдөөп көрүшкөн», өң-биле кады эртеме болза шажын чүгүдө чокка турпи шыдаас, эртеме болза, бурганың чаап кааны боор дугайың шикчилеп турар, иңчааган бурганың турун турарының бодтыгалы болур дээр инылык агымнар азжөк-ла негештей апарган.

Ленинниң шагда-ла сойгалан илередин, өмүгүтү согушкун берин кааны аргаларын агыты үенин шажынчылары боттарынын шажыны пропагандасында бо-ла ажыгжап турарлар. Риминиң католиктик шажынының агыты үгө шажыны чуртаалчылары политикагы чач байдыга мындык яны таарыштыдыр тургустуну аларын ораалкың турарлар.

Шажын чүдүлгөниң болгаш шажының коммунисттик көөр хөшүнү чок агыты чамдык чартыкчы солдучулары, малагың негүтчи патер Густав Веттер азы америк социолог Арнольд Тойбиң марксизмниң шажыны чылач шапкаан дорт чуугаал, коммунисттик идеяларының чедикшиктериниң үндөшүн шажынчы дугайың турарлар. Олар болгаш бурганниң анаа дөмөлөшкөк өскө-даа чалакчылары болза, шажынчы үгө-болдудан аңгыда хей массаларын хүдөөп көрүп турары кандыг-даа өскө үгө-болдучу чөк, «Эзурут» шажынының орудунда чайлаа-даа марксизм дөргө шажыны үгөдөдөрүн бирөөн кылдыр көргүсөөр саясы ораалкың турарлар. Марксизмниң төгүдүгү тилкелгелери болза, ажылчы чоннарның үндөшүн эрге-ажыттырып кагалаан турарында болгаш мөчүттүргөн массалары кудаданышкына тулар талазы-биле реавсылыг буржуазияга дузаан турар шажыны уур болуп турарында. Ол индиг маргалдаа чок фактыдан улау массаларының кичөөтпейгап өң-биле астыктарыны олар ораалкың турарлар.

Даштыкыда шажыны кижилерниң аразында Совет Эмгекчилериниң бар-ла харын, олар боттарының политикагы демиселди үгөдөрүн христианство биле коммунисттик чөк чорунуң дугайында суртаалы-биле холбаштары ораалкың турарлар. Оларның эртеме ууру шажыны үгө-болдударын деткивес-даа болгусса индиг кижилерниң тайбың дөш, ССР-ин болгаш социализмниң дөргө камгалаар дөш өрөс-маадыр.

деп турганы болза, шажын-биле демиселениниң херөө чөк, чүгө дөргө ол мөңгөдө турар болгаш социализм биле шажын чөк эптештериниң болур. Вандервельде болза идеалист киж чөраан, эртеме кандыг-бир чүдүлчү кол шынарлы билин ап шыдаас, ол болза чүгө кижиниң угаан мерелери-биле холбашы деп чуугаал турган. Бажының бодол билишкени чүдөп үнүп келирил, ол дөргө эртемеде хамаарышпас, а шажынчы үгөдөн үнер деп Вандервельде санап турган. Марксизм философия деп чүгө чөк, а Маркстың экономикагы өөредин идеалисттик философия биле кады кылып болур деп чүгө II Интернационалдың барык бату оппортунисттик удурутукчулары каттыжып турганнар. Оларны индиг туружу шажын болгаш хүрөө-хийт дугайың чулчурунга чедирген, чүгө дөргө идеализмниң хүдөөп бөргө-ле идеалисттик философияга төрөдөшкөк шажынчы үгө-болдударга дүжүп бөри албан апар.

Марксизмниң агыты ревизионистери, барыны оппортунисттер империалисттик буржуазияның идеологияны ажылчы чон ордунда негештердикчилериниң ролун күүсеттишпаш, марксизм-ленинизмниң төрөткитик үндөшүнөргө ууру кадыг-дошкун демиселди база чорудуп турарлар. Марксизм-ленинизмниң философиясында ойталааны олар боттарының шажын-биле холбашкыны-биле тайыктырыл турарлар.

Социализм биле шажыны чөөкүтүң дугайында идеяны Францияның барыны социализмниң башынчы чөраан Леон Блюм ийин үндүрүп чораян. Харын-даа рим папаланың чагааларында бижиттинген «социал өөредити»-биле чөк-

шөкөргүн турарының дугайың ол медгелөөн. Социализм чач моральды негештерип турар, а мораль дөргө шажынының категориязы деп медгелештирпаш социализмниң шажыны чургу-дузузын дугайың Блюм чуугаалаан. Социализм Блюмунуң шажыны чытап турганын үжүрү болза, агыты демиселени марксизм теориясында ойталаарына анаа херек турган, чүгө дөргө социализмче орукту революстүг чартыкталарың оруу өсөс, а кижилериниң моральды сайыралынын оруу кылдыр ол көргүдөп турган. Хей-хей барыны лейбористтер марксизмни ревистешпаш, боттарының «социализм» шажын-биле ол ышкыш холбаштары турарлар. Чажээ, британниң лейборист партиясының философияны христианчы принциптерге үндөшүлүктенген деп Эттли бир чүгүдүгө бижөөн.

Австрияның социалисттик партиясының 1957 чылдык ноябрда парламент чач программасының баштайгы төлөвшеленин бүтү-ле ревизионист чөккөк чедир-ле калба-биле суртаалдап турганнар. Оң кол автору сурагалы ренегат К. Кауцскиниң огуу — Бенедикт Кауцский болур. Ангыларын эрге-ажыктарын эптештер дугайында, капитализмниң социализмге буржуаз демократияның дузузы-биле шикчилер дугайында болгаш өң-даа өскө оппортунисттик чүдүдөр-биле калды шажыны марксизмге өзү-биле көөрдүдөн шуут ойталап турар чүдүдөр инда база бар. Социализмниң бодунуң үгө-болду чөк инылаан кылдыр көргүдүкчөк ревизионистиди идеягешти база-ла катап үндүрүп чораян. Харын-даа рим папаланың чагааларында бижиттинген «социал өөредити»-биле чөк-

лизи-биле эптешкен турар ужурут деп бадтыап турарлар. Оң-биле кады Ленинниң «социализм» өң бөк хемчир, өң аң бөк эскертелишпаш социализмниң шажыны деп азы кааны «христианчы социализм» аадырылгып көлдүрүп турар. Иңчааган барыны социализмниң марксизмден, эртемиң социализмден бүрүн ойталааны ол программа көргүдөп турар.

Политика талазы-биле марксизмде ойталаары теоретиктик ревизионизм-биле, идеологтуг дүжүп берилишкени-биле чайлаш чөк холбашыг. Коммунист партиядан бодунуң чарылганы оң «социализм» идеяны чарык-чаанар-биле холбашкыны-биле, а коммунизмде шажыны моральды боттанышкыны чөү-биле «тайлабыр» деп Говард Фаустың саттыкчы чижөөдөн бенин кестүп турар-дыр.

Биштик чуртувуга хей-хей шажынчы кижилер херек кырында совет байдалды шажынчы Эзуга: бүтү-ле шажында, харын-даа коммунизм дөргө христианчы идеалдарны боттанышкыны-дыр суг диги шажын чүдүлгөни кижилерге көргүзерин ораалкың турар. Коммунист партия «Брига коммунист» Христостун ии-биле чоруп турар, «Эзурут» социализм — деп эрге дугайында евангелич идеяны боттанышкыны ышкып кылдыр көргүзериң дугайында идеяны секантаалар бо-ла суртаалды берген турарлар. Совет улустан амчидыралын, оң маадырлыг күш-ажылын христианчы моральды боттанылап кылдыр көргүзериң хүрөө хититин хей-хей кижилери боттарының суртааларына көргүзүп турар. Индиг пропаганда болза, совет улустануң политикагы бол-

Оларнын социалистиг хүлээлгелери

Улуг-Хем районууң «Чодураа» колхозууң ажал-шичкелери СЭКПК-ның иянь Пленумууң «Блавыла» дужаалары, МТС-териниң ажалдаан дөш натура төлөвирин дүжүр дугайында, көдө ажал-агыш продуктуларын белеткээриниң чаа чүрүмүң, өрткөктериниң бол-негеделериниң дугайында» доктаалын массалык-биле таныжып өрткөн.

Ол төөтүгүт документини баштай коммунистериниң партия кекитүгү аяс актив-биле каттышкан хуралында чуулашкан. Оң сонда партиябөрүңү томулааны-биле тусту-тус активчилерин фермаларга, бригадаларга үндүргүлөө. Олар 750 ажал кижиге ол доктаалды дугайында беледелерин кылып берил-дөө. ТБ-ның иянь Пленумунуң доктаалы колхозчуларның матери-алдыг чагай амырарын улам өскүдөр дугайында партиянын

болташ чазактын доктаамал сатыш салышкыннын базга бир чаа иле-рөөшкени болганын чон ханызы-биле билип турар. Колхозтуң орулга-нын улам өстүрө, күш-ажылдыг бүдүрүкчүлүгүн беледер дөш демиселди күштедирерин тусту-тус колхозчулар хүлээнген.

Колхозтуң №1 сүт-бараан ферма-зынба саанчылары Калбак-кыс, Чанчымаа, Бичедей олар бо чы-лын инек санында 900 литр сүт саар планын 1100—1200 литр че-дир күсөдирин хүлээнгенер.— Бистин фермасы паланда дашкаар 10 муң тонна сүтү күрүңге сактап болду—деп, ферма өргөскенин эш Эртин чуугалаан.

Колхоз нийтинин-биле паланда дашкаар 15 тонна сүтү, 1 тонна дүңтү, 300 тонна таранын, 80 тонна картофельди, 70 тонна ногаалар-ны күрүңге сактап шийтирээл.

Д. ЧАМЗЫРЫН.

Манчуректе сүт-бараан ферма-зында болган тандылга хуралында саанчылар болган манчыннар чартык чылдыг күш-хүннеринге аван тыпсырын дүргөдирин, чыгышчыларга чыска кедер хептерин хандырарын, саанчыларга чунар демир, аржың, хапат, сапак инди, клеенка, бидон болган өске-даа чу-гула барааннарны хандырарын, а ол ышкыш бүгү манчыннарга үнүшүрүңүгү салдыгын организа-саарын шыгчың негеп турганнар.

Амгы үдө колхоз баштаар чери-ниң болган колхозта малаан эрге-лекчииниң талаандын манчыннар-нын чөптү негеделерин хандырар талаан-биле боттут кемчегерни чо-рудуп эгелей берген.

А. АНАРА.

Дукүр 1953 чылда бээр өшү маапап келген. Ол чыл бүрдүе 200-тен куду өсө анайларны доржу-турп, колхозууң малыңа немеп бе-рип келген. Ияньги 1957 чылда 280 анайны менди өстүргөн, 9 анайны немепде төлөвире алган.

Ч. САТ.

Унуш аштан арыгалаң, 37 тонна даштык аде салган болган 4 ав-томашиналар-биле дыка хей доврак база ширитки өккөп салган.

Бир эвес дөрбөңгө үргөткөн чери-ня хезелиң ажалдааткан болза, ашаа белин беш муң айык рубль үнөр турган. Дүрө бөс нийтиниң күжү-биле кылдыган, ам мурунуку ышкыш ажылап эгелеэн.

К. МАШПАК-ООЛ.

дөш, бодунуң ажычы чоннарга сааларын улам калбарың дөш идеейлиг демиселди үргүчүлүк турарың дугайын хей-хей фак-тылар чуугалап турар.

Шажиң болза коммунистиг тур-гузушкунга муондак болбайң тур-рар, а харын-даа ашаа «дуулаан» турар ышкыш кылдыр башкап турган шажиңиң суртаалчылар херек кырында байдалы шуут өскер-тип турарлар. Чок, шажиң бистин тургузушкунууска шаптыктың турар, чүгө дөргө кижилерин иди-ейкин ол хеме башып турар, поли-тиктиг айтырларын тооп көрбөс чорукта оларны чачыктырыш тур-рар, а коммунистини тургузары ша-жиңга үндениң-биле удурылмыш-как бүгү совет удустуң эртеме үн-дөзөлттениң медереиди чогады-чы чоруунуң түңдөндө чүгө бол-дунуң турар.

Шажиң болза чүгө чүдүгелди кижилерниң бүүрөөри хоозун чүе суртаалдап, кижилер «сонгу намы-зыңа» бүүрөөрине оларны белет-кеп турар. Иянчанган коммунистиг тургузушкунга идеейлиг кижилер-ниң чөвүң чөвүң кемик кезин ча-рыктырыш турар. Ияньги көдө чонку бүүдүргөкчө чардыктырыш турар шажиң байраладарың аажо-ууг хоралым чөле айт-пай барып болбас. Шажиң чүдү-гелди кижилерни оварымчалыг көрбүшөө, оларның аразынга бой-дус-эртем билгилерин үргүчү про-пагандалар, шажиң чүдүгелниң хорамы оларга тайлырларда чо-рук чүгүлө.

Шажиң болза коммунистиниң идея талаан-биле дайыны болур, комму-низм биле шажиң чөле эптешти-мес.

М. ГАПОЧНА.

ЧАА ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНГА

Бүгү-ниитиниң херээ

Бай-Тайга районуң Бай-Тал ор-тума школын (директору эш К. Кома) 1958—1959 өөредилге чы-лынта укуштур школаның чайгы сентелгенин ажалын эки түн-недеринг чөрдүп турар. Септел-геде 19 кизи ажаллап турар бол-ган олар школаның 2 өрөөл ба-жырын мадгантап чуугалаан, 6 пеккаларын чаартып кылган.

Башкылар чурттаар 12 өрөөл чаа тудуғунуң кол чүдөлөрүн доос-кан, ажылаада кирген. Башкылар чурттаар эрги бажыңдырныг сеп-телген база доозулан. Школаның интернадынның септелгенин бүрүн дооскан, ам оон даштын агарты чу-гайлап турар. Школаның студия, парталары бүрүн белең, столваан-ны, хаб бижылар чөвүн септел-генин база дооскан. Школа чаныңа өрткөн чазын 100 ажал маштарны оорурун тараан, оң чайгы ажаал-галын эки чөрдүп турар.

Бо бүгү ажылдарын кылып турда эштер Иргит, Седен, Отук-оол, Ма-зылай, Дитижек, Хурал, Хорлуу, Барымы, Кандыма, Манды-Шываа олар хүн норманы үргүчү 150—200 хуу күсөдир, эрестиг ажыл-дап турганнар.

Школа септелгенин ажалдагы Бай-Тал көдө Сөвдийн дөргө

эш Чымбын сатыш салым, эгезин боттут кемчегерин ап келгенин ай-тыры чуугала.

Ияньги болза-даа Бай-Талды де-вискээринде школа назымлыг тур-ганын сая-данын бо үеге чедир кылып тургусуулан. Оон андыга колхоз баштаар чери (даргаам эш Кома) школа септелгенин маши-на болган пеккиртер бээр бооп аза-лаш, оңу чылын келгени-биле школада 14 пеккалар кылдырмаан турган.

Оттулар ямаштын сөөртүлгени саа-дап турар, оңу бурзуу колхозтуң баштаар чөвүнге онаажар. Школа чанында чүгө 108 кубометр маш дүжүргүңөн, 2000 ажал кубометр оттулар маш тайгада хөвөр.

Райкүсөмончү саң килдиң болган районо школаның септелге ажылдарыңа чарыкдар ажаал-хө-рөөн чөвүн берейиң турар чүдө бар. Чуга кара демирлерни четче берейиң келгени-биле школаның пеккаларын кылдында оон үжүн озадап турар чүдө база бар.

Школаның септелгенин чөккү хүннерде доозар дөш планын күсөдир дөш бүтү күштү салыры негеттиңиң турар.

Х. КАРА-ООЛ.

Школа септелгенин дүргөдөдир

1958—59 өөредилге чылынта укуштур чайгы септелгенин эки-жидер сорулга-биле Чөн-Хемчи районуң Баян-Талаа чөдү чыл шко-лазынга кемчегерин алганмы-биле ол ажал сөөлүгү үеде эгезин өскө-көп келген.

Амгы үеде 78 парталарын сеп-төө, 6 пекканы немей кылган. нийти хергелөөр 32 студия, 18 саңдайлар, интернатка хергелөөр 400 демир орунар белеткенин. 400 кубометр дүт топкалык, 50 тонна хөмүр дашты школа хериминиң иш-тиңде дажып алган. Школаның, интернаттын, столовааның ханала-рында студия, парталар дээр чө-рлери шуугай ышкы-биле камгалап кылдылаан. Школага хергелөөр-биле 8500 туубузуну сөөртүп алган, школаның кырышын четчелен дооскан.

Күш-ажылдыг сагыга чүрүмүн шыгчың тудуп, онашкан ажылды-га ак-сеткилдиг ажаллап турарлар: Баян-Талаа—эштер Демчи-Сөрөн, Седен-оол, Анай-оол, ажычыл-нар—эштер Бичин, Шет, Араам болуп турар. Ам артык аар-саар септелгенин болган чуугалаар, бүүрү чөвүнүң август 10-дөн эр-тирбей доозар дөш кызымак ажаллап турар.

М. КУУЛАР.

Эки шынарлыг белеткенир

Току районуң Тоора-Хем орту-мак школын районда чаныгы орту-мак школа болуп турар болган школаның өөреникчилери чыл бүр-үде көвүлдеп, школага маамарыңан тудулар район төвүнде база бир улут демиселери өлөп турар.

Чаа өөредилге чылынта белетке-ли чедишкенин чөрдүр төлөдө септелге херегелеттерин чуугала материалларын: вадалары, будук-тары, сөгга шилди болган өске-даа чүдөлөрүн баш бурунгаар тын-танын алган турган.

Бо чылын школаны болган ин-тернаттың пеккаларын 70 ажал хуудуң бузуу, чаанмы кыдыр турган. Ашаа хей туубу херегелет-тинер. Оң бүдүргөкчө райулет-түр комбинация узамдыктырыш-нын уктуруунда школага чаа пек-каларын дүргөп кылыры бергейи бергенин барымдалаш, школаның эрги пеккаларын бусуш, оң ажал-лап болуу туубуларын шилди ап, оң-биле 7 котрамаркаларын, 1 пилтаны кылып дооскан болган шкөланың 12 өрөөдирин чуугай-лаш, шалаларын булуп эгелеэн, столвааның капитал септелгези доостур чөдир турар. Чаа өөредилге чылында оттулар 1539 кубометр топкак ямашты белеткөө, оң 400 ажал кубометриниң школа чанында дүжүргөн.

Школаларын чаа өөредилге чы-лынта бүгү талаан-биле үегелериң, чөпүгү үезинде белеткөөри чүгө школага маамарыңан кижилерниң өвөс, харын бүгү улустуң херээ бо-лур. Ияньги буржуе, школа сеп-телгези эгелеңдин бээр септелге ажылдарында чүгө школаның тех-никтиг ажыдакчылары, колдууңа хөдөөкөр ажаллап турар болган нийтин-биле ажычын күжү че-кишпей турда, сурда чуруттап ту-рар ада-илерин, үстүк класстар-

Бруцеллезка удур демиселди күштелдирер

Тывада көдө ажыл-агый мада-рын брүцеллез аарыңы 1935 чылда шичилеп тыпкан. Оңу бир дугаарында-да Чадаанын дүжүл-га станциянын мадарын шичи-чирге илерөөн. Ияньги болза-да ол үеге чедир Тывага брүцеллез турбаан деп бодар болза шын өвөс, а тура-даа чүгө станция мадары-га турган деп бага болбас.

Бруцеллез Тывага чөвө эгезин тарай берген турган болган оңу шичилеңейи турганьда ол бил-дирбей турган. Баштайгы ол шичи-ленини сонда чамдык районнар-ның мадарын шичиригге брүцел-лез эгезин хей-биле тыптып турар аларган. Баштайгы шичилелдерди көргө эларын өң-не хей непер-төөн черлери—Бий-Хем, Каз-Хем, Танды болган Улуг-Хем районна-рын чурттакчылыг суураары болган. 1936 чылда эгезеш брү-целлезти шичилгени эгезин чө-рутканы-биле кады адаа удуу де-миселди база чөрдүр ужурут тур-ган. Ол үеде брүцеллез-биле демиселериниң артык аарыг мады өткө согары турган, азы үнелиг, ускаалыг мадарын тускайлап ыл-ган тургузары турган. Бо ийн кемчегерин кайымы-даа күсөткан-мейи келген.

Тывада көдө ажыл-агый мада-рын брүцеллез аарыңы 1935 чылда шичилеп тыпкан. Оңу бир дугаарында-да Чадаанын дүжүл-га станциянын мадарын шичи-чирге илерөөн. Ияньги болза-да ол үеге чедир Тывага брүцеллез турбаан деп бодар болза шын өвөс, а тура-даа чүгө станция мадары-га турган деп бага болбас.

Бруцеллез Тывага чөвө эгезин тарай берген турган болган оңу шичилеңейи турганьда ол бил-дирбей турган. Баштайгы ол шичи-ленини сонда чамдык районнар-ның мадарын шичиригге брүцел-лез эгезин хей-биле тыптып турар аларган. Баштайгы шичилелдерди көргө эларын өң-не хей непер-төөн черлери—Бий-Хем, Каз-Хем, Танды болган Улуг-Хем районна-рын чурттакчылыг суураары болган. 1936 чылда эгезеш брү-целлезти шичилгени эгезин чө-рутканы-биле кады адаа удуу де-миселди база чөрдүр ужурут тур-ган. Ол үеде брүцеллез-биле демиселериниң артык аарыг мады өткө согары турган, азы үнелиг, ускаалыг мадарын тускайлап ыл-ган тургузары турган. Бо ийн кемчегерин кайымы-даа күсөткан-мейи келген.

1947 чылда обласка хуу ажал-агыйлар массалык-биле көзө-лөткөм эгелеэн. Оон-биле кады бүтү мады нийтелтирер чорукта та-варышкан. Бо ажылы чөрдүп ту-рар үедө бүтү нийтелтирер ма-дарын брүцеллезтан шичин көрүп турган нийтелтирер буржуе бо ажал база чөрдүтүкчүм барган. Оңу узындын брүцеллезти мады нийтелтирер чаа-чаа фермалар-га калба-биле неперте эгелеэн.

1950 чылда чөрдүкөн шичилел-дерин түңдөйлөңди алдыга брүце-лез аарыг харын-даа барың ра-ей-оннарже тарап непертөөн илерөөн. Аарыг деп ылгатылар мадарын хуузу 5—10 чедир турган. А ол үедө төп районнарын мадары-лаң аарыг болуп ылгатыптып тур-ганы база-ла улам көвүлдеп турган.

1951 чылда ол шичилгени Тес-Хем, Оңур болган Эриң районна-рыга чөрдүп эгелеэн. Бо район-нарда ол аарыгын кадык ажал-агый база-ла эгезиң болган.

Сөөлүгү каш чылдарда брүцеллез аарыгын шичилеп болуруун ар-галары улам калбарган. Чүд дөргө область төвүнде шичилел чөрдүр областың төп ветеринар лабора-ториянда андыга Тес-Хемини, Чөн-Хемчини, Барымы-Хемчи-тиң төптеринде районнарын аары-нын шичилел лабораторияларын тур-гусуулан. Оң-биле кады көчүп чо-раш шичилелдер белекет база бар. Областың районнарын ветеринар экижелеринде, МТС-терде, колхоз-тарда болган ортумак артык аарыг тускай эртемнигериниң саны көчүп көвүлдеп болган чамдык черлерде харын-даа артык кижилер хей болуп турар. Оң-биле кады областьтын өң, өмнөгө херегелеттери, халдывирити аарыгларга удуу хер-регелер экижерден эгелеан болбаа-рыңгай аппаратураларга чедир хан-дыртыла улам-на өскөжип турар.

Бо бүгү чүдүдөр шап мындыг буржуе бистин область брүцеллез-ка удуу демисел көчүтү куду ден-неде турар болган чөвө бо хүн-нерге чедир чөвүнүң турар деп чу-вени шыгчың демделгеве арга чок. Чүгө дөргө амгы үедө бугу-ле колхозтарын болган совхозтарын алдыга брүцеллезтан кадык ажал-агый чагыс-даа чок. Харын-даа чөөвта каттышкан чаа-чаа колхоз-тары белин алдыга, ияньги инек мады брүцеллезтан аарыг кылдыр шичилелтенгени 50—60 хуу че-дин турар. Чижээ, Каз-Хем райо-нда «Тере-Хөл» колхозтуң инек ма-лының 50 хууу брүцеллезтуу. Бай-Тайгада «Мачын» колхозтуң инектери болган сарыктары, харын-даа шээр малы белин брүце-лезтан аарыг болуп турар.

Колхозтар бүрүгүдө «ылган» тургускап брүцеллезтуу мадар бар. Оларын чүгө мычар тургусаның, кадык бүү-чүрүмүгү тургузар ужуругун деп чүвени чуугалавас арзымы чөвө чок.

1947 чылда обласка хуу ажал-агыйлар массалык-биле көзө-лөткөм эгелеэн. Оон-биле кады бүтү мады нийтелтирер чорукта та-варышкан. Бо ажылы чөрдүп ту-рар үедө бүтү нийтелтирер ма-дарын брүцеллезтан шичин көрүп турган нийтелтирер буржуе бо ажал база чөрдүтүкчүм барган. Оңу узындын брүцеллезти мады нийтелтирер чаа-чаа фермалар-га калба-биле неперте эгелеэн.

1950 чылда чөрдүкөн шичилел-дерин түңдөйлөңди алдыга брүце-лез аарыг харын-даа барың ра-ей-оннарже тарап непертөөн илерөөн. Аарыг деп ылгатылар мадарын хуузу 5—10 чедир турган. А ол үедө төп районнарын мадары-лаң аарыг болуп ылгатыптып тур-ганы база-ла улам көвүлдеп турган.

1951 чылда ол шичилгени Тес-Хем, Оңур болган Эриң районна-рыга чөрдүп эгелеэн. Бо район-нарда ол аарыгын кадык ажал-агый база-ла эгезиң болган.

Сөөлүгү каш чылдарда брүцеллез аарыгын шичилеп болуруун ар-галары улам калбарган. Чүд дөргө область төвүнде шичилел чөрдүр областың төп ветеринар лабора-ториянда андыга Тес-Хемини, Чөн-Хемчини, Барымы-Хемчи-тиң төптеринде районнарын аары-нын шичилел лабораторияларын тур-гусуулан. Оң-биле кады көчүп чо-раш шичилелдер белекет база бар. Областың районнарын ветеринар экижелеринде, МТС-терде, колхоз-тарда болган ортумак артык аарыг тускай эртемнигериниң саны көчүп көвүлдеп болган чамдык черлерде харын-даа артык кижилер хей болуп турар. Оң-биле кады областьтын өң, өмнөгө херегелеттери, халдывирити аарыгларга удуу хер-регелер экижерден эгелеан болбаа-рыңгай аппаратураларга чедир хан-дыртыла улам-на өскөжип турар.

Бо бүгү харын ияньги-ла-дыр. А бисте брүцеллез-биле демиселди мындыг куду деннедиг болуп ту-рарыңгын чыдагың чөвө? Чүвү кылза мөңү эдиң ап болуруу?—деп айтыртың салыры өргөжөк чүгү-лө. Бирин эгелече обласка үр үеде ажаллап келген, областың ветеринар кидилиниң кол өмчөн эш Грачев М. Е., ол кидилинги на-чалыңи эш Деметьев оларын бо талаан-биле кадык-даа ажал чо-рутпай турарында болган областа бар бүгү ветеринар эртемнигерини удурутуп, организааставайн турары-ны томуллар болза өки.

Бруцеллез аарыг мада болган харын кижилерин-да аразын-да ол хире непертөөн, оң хире ай-ымдыг аарыг туруп турда шап мындыг байдалдыг тайбың эпте-жи ол аарыг чөвүк канчан-даа таарышпас. Бо чөвүк чөвүк-чөвө ажалла-дан турар тускай эртемнигерден бага маамаржыр. Ияньги-даа бол-за үстүңдөн удурутпа багай чөвө төлөдө оларын бургуудайн база болбас.

Бруцеллезка удуу шыгчың демисел чөрдүрүн иянчанган ам өйү келген алтыр аптарган.

Ияньги кемчегерини чөвүска чу-гула? Бруцеллез аарытта удуу

Бруцеллез аарыг мады бир ферма-нын мадарын шичиригге оон аарыг мадар тывылап болза ин-дык мадар уз ажыл-агыйга үнелиг болган эгезин продукттуг бо-лур болза, оларын тускайлаңчак чөргө үзүп ажаар ужурут. Оңу тускайлап ажаар чөвүн көдө Со-веттин азы район Советниң тус-кай доктаалын бөдүрүр тургузар. Ияньги чөвүн изолятор фермалар дээр. Олар бир колхозту-даа бооп болуу азы аныг-аныг каш колхоз-тарын-даа бооп болур.

Ияньги изоляторга сагыры тускай дүрүнөөр бар болур. Ол чөв-биле кадык-даа кезин-херек чок арыкымын турбас ужурут. Бижырып арыгалаван чөв продукту-ну дашкаар үндүрүн болбас. Оң чөвө казынага кадык мады чөк-көшулатпас. А ажаллап турар кижилер чөв продуктуну бижар ары-лаң хаймыдыр тускай савалар-лыг, аарыгын камгалаңын дөвө-фекцияларын экирлер, мал ажаар-да кедер тускай иди-хептиг, ары-шевэр сагырыңга чунар-демир, ар-жымылар, саван, хапат дөш яны-бүрү херегелетериг болур ужуру-гү.

Бистин областың колхозтарында брүцеллезтуу изоляторларда ияньги чурумнар тургустунган бе? Чагыс-када ияньги изолятор чок. Олар чүгө хөвөр бөү барымдалап брү-целлезтуу ферма деп ат кадала-лаан боордан башка ияньги ка-дан-даа корум-чурум чок. Мындыг турда брүцеллезтан мадарын че-же-даа ылган тургузарга оң ажал-даа чок. Харын-даа аарыгын улам непертериниң халдывирити дөс-төрү болап турар.

Сөөлүгү үедө брүцеллез-биле де-миселдерин бир чиди чөвөк 19 дугаарыңгы штатма дээр, брүце-лез аарыгын камгалап тарымы ва-лей-оннарже тарап непертөөн иле-рөөн. Аарыг деп ылгатылар мадарын хуузу 5—10 чедир турган. А ол үедө төп районнарын мадары-лаң аарыг болуп ылгатыптып тур-ганы база-ла улам көвүлдеп турган.

Вакцинамы ажылаарыңгын муру-нунда баш удуу тарып болуу бүгү мадар шичилгенин турар ужу-рут. Бир өвөс аарыг-даа, кады-да мадарын шичилгенин ылгавий тарыга чөрдүр болза, дуза чеди-рер туружук, харын аарыгын улам өскөдүп, көчүтүп улук коғарлаңа чедирер чайлап чок. Чүгө дөргө, ол вакцина-биле чүгө кадык ма-дарын камгалап тарымы. А аарыг мады тарыптарга улам ырындап кедерөөн ол аарыгын улам непер-териниң халдывирити дөш болап болур. Бо вакцинамы шып ажыл-лап, бүгү корум-чурумун сагып, мадарын өй-шаада шын, хымам-чалыг шичилч, аарыг, кадык ыл-ган, брүцеллезка удуу тарыгга чо-рудар болза, 2—3 чыл иштинде областьтың кадыкыңдып ап болурун арзымы бар. Бүрүгү-биле кадыкы-дыга болбас-даа болза, брүцеллез-биле демиселдин бир бедек чады-га чедип болур.

Негеттинер чүгүлө кемчегер бол-за:

1. Областа брүцеллез аарыгың байдалыңгын дугайында областың көдө ажыл-агый өргөлдөңдиг болган областың кадык камгалап ил-дөргөткөн илетселдерини область Со-ветиниң күсөмунууга чуугалаашш, ол аарыкта удуу мадан-даа, кижилериниң-даа иштинге чөрдүр кемчегер дугайында ияньги күсөдир доктаал бер бе? Чок. Ияньги док-таалды үрөп турарларга харыска-га хүдөөдириниң прокуратура чөвө-рине дааскан. Бо талаан-биле брүцеллезка удуу демиселдер дү-гайында дүрүнү үрөөнөр дөш чаңгыс рубалге белин шичиди төр-өөн кижилер чок, Моон алдыга брүцеллезка удуу демисел дугайы-нда чуугалаар чүе тыпылбас.
2. Бруцеллез аарытта удуу демисел чөрдүрүңгын талаан-биле кемчегерин деп-доран боттаңды-рың чөрдүрүңгын тускай комиссия-ны томуллар болза өки.
3. Бо аарытта удуу кемчегерин башкарын, азы шуудайып чөрдү-рүңгын областың ветеринар күжү күш четпес чүе болза, Көдө ажыл-агый министериңудун эк-спедиция азы оград күштүг ретинар ажыдакчыларын кедирери дилээр болза өки.
4. Областа брүцеллез аарыгын байдалын тодоргаллап тургускап, оңу 2—3 чылдарын иштинде ууулкап чок кылдырың бүгү кемчегерин хүнүң айтырмың кылдыр көргөп ажаллап эгелеэр.

И. КЫЗЫЛ-ООЛ.

ветеринар эртемнигериниң кады-дамы.

Воскресеньде колхозка шөф

САРЫГ-СЕН. (Телефон-биле). «Со-вет-Тыва» колхоз бо чылын куку-рудуңы 131 гектарда одурткан. Ол чүгүлө кукурун чыгы ажаал-дазыңе колхоз баштаар чөри кы-чангейин ылгатырган, ияньги одуругтар аразыңгын сабырдыла-ны ийн удаа чөрдүкөн. Кукуруза-нын үнүжү амгы үеде чагай болуп турар.

Колхозтуң Баян-Кода база Дөр-гүнө кукуруза шөвүңге июль 22-де, воскресеньде шөф болган. Ашаа колхозны радио дамчыдык редак-циянын, септелге заводунуң болган горлоңуң коллективтеринде 240 кизи ажаллаан. Олар 20 ажал гектарда кукурузаның бөк үнүштерин аштаан.

«Тыва тудуг трестиниң» коллекти-ви «Совет Тыва» колхозка 60 ха-ван турар кажаз кылып бээр хү-

Организацыт септелге

Чөн-Хемчи районуң Чадаан көдө Сөвдийне №3 ортумак шко-ланың септелгени организацыт чо-руу турар. Школа, интернат, стола-ваада шүптү 21 пеккаларын септе-лис дооскан. Школаның бүгү коруста-рының интернат-биле кады септел-гези, чугайлашымы доозулан. Ияньги 4 класстары болган интер-наттың 4 өрөөдирин доозулаан.

Школаның 120 парталарын, 60 студияларын немей кылган. Ол ышкыш 28 демир орунар септеттиңген болган 40 чаа орунарды немей са-дып алган. Кижин оларыңга херегелеттинер 400 тонна хөмүр даштың 300 тонназың школа хериминде дү-жүргөн, хөмүр даш сөөртүдгези уламчылап турар.

Х. ТОВАРИШТАЙ.

СОЛУН ЛЕКЦИЯЛАР

Политиктиг болган эртем билгилер непертериниң талаан-биле нийтелиди түдө салырың оң секретары эш Михайлов Сүт-Хөл районуң эгезин каш колхозта-рынга болган район төвүнде кул-тура бажыңыга делегей байдалы-ның дугайында лекциялар көччөөн. Лектор Ливанда, Норданда, Ирак-

И. БАДАРЧИ.

төлушкүлүккүнүң тодаргай ана-литтеп чуугалаан. Оон иянь Кыдат Улуу Республиканың, Европада болган Алянда улуу демократиянын чурттарында ажыл-агый хөтүңдө-ринге тодаргай чижелерге көргүзүп чуугалаан. Лекцияларын дынаачы-лар улут сонуургал-биле дынаан-нар.

О. ДАРЫМА.

И. БАДАРЧИ.

Тывада көдө ажыл-агый мада-рын брүцеллез аарыңы 1935 чылда шичилеп тыпкан. Оңу бир дугаарында-да Чадаанын дүжүл-га станциянын мадарын шичи-чирге илерөөн. Ияньги болза-да ол үеге чедир Тывага брүцеллез турбаан деп бодар болза шын өвөс, а тура-даа чүгө станция мадары-га турган деп бага болбас.

Бруцеллез Тывага чөвө эгезин тарай берген турган болган оңу шичилеңейи турганьда ол бил-дирбей турган. Баштайгы ол шичи-ленини сонда чамдык районнар-ның мадарын шичиригге брүцел-лез эгезин хей-биле тыптып турар аларган. Баштайгы шичилелдерди көргө эларын өң-не хей непер-төөн черлери—Бий-Хем, Каз-Хем, Танды болган Улуг-Хем районна-рын чурттакчылыг суураары болган. 1936 чылда эгезеш брү-целлезти шичилгени эгезин чө-рутканы-биле кады адаа удуу де-миселди база чөрдүр ужурут тур-ган. Ол үеде брүцеллез-биле демиселериниң артык аарыг мады өткө согары турган, азы үнелиг, ускаалыг мадарын тускайлап ыл-ган тургузары турган. Бо ийн кемчегерин кайымы-даа күсөткан-мейи келген.

1947 чылда обласка хуу ажал-агыйлар массалык-биле көзө-лөткөм эгелеэн. Оон-биле кады бүтү мады нийтелтирер чорукта та-варышкан. Бо ажылы чөрдүп ту-рар үедө бүтү нийтелтирер ма-дарын брүцел

Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының күүскомунун онза сессиязының документилери

ПРАГА. (СЭТА). Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының күүскомунун XVIII онза сессияны бодоун аякын дооскан. Сессияны кайгачык улуг көдүрүшкүнүң болгаш доу чыгыс эл-сезиктиң байдалына хүлээ алдыг документилериниң чечисловая телеграф агентствели дамчыткан.

Ливанда, Иорданияда болгаш Ливанда америк-англи чепсектиң халдашыны шийтирилг бурду шаап турар кыйгырыгы бүгү чурттарны ажалчы чоннарына болгаш профэвилел организацияларына ПБФ-тың күүскому үндүргөн.

Импералисттик дарзалдан хостапты, монархияны чок кылган болгаш республиканы тургускан Ирактың улустуна күүском байыр чедирген.

Совет Эвилелиниң тайбыч инцэватизмге ажалчы чоннар ийг байыр чедирп турар деп кыйгырыгы дамчегән.

Кыйгырыкта оон инай онзалар дамчегән болза, импералисттериниң политиказының түнелинде тургустунган байдалды шыгызын өд уугу сөрмөчлөдү болурун ажалчы массалардан болгаш профэвилелдеринден негеп турар. Шычангаш Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының күүскому араб улустарга импералисттериниң башыныкына уугу, Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн чүктөн америка база англи шериглерин сазт чок үндүр дөш боттарыны ажалчы чурдугузаны күштелдирериче ажалчы чоннары кыйгырып турар.

Араб чурттарны ажалчы чоннарына болгаш профэвилелдеринге чагаа дамчегән болза, сөөгү чыдарыны дүргүдөү оон импералисттик агроссорларга уугу, национал хамаарышпас чорукту чаалап болгаш камгалап алар дөш мадырлык демиселди чорудуп келген болгаш чорудуп үргүчүлөп турар. Бүгү делегейниң улустарының деткимчел-биле олар Суэц казанын боттарыны бот эргезин камгалап турган болгаш хамаарышпас хосталганын база эргезин магадылаар шилээ чөк турган.

Демократтыг хосталгалары улуска тырсыр болгаш оон амидралының деннели бейдер соруга-биле чыктары ап чоруткан баштайгы башыклары болгаш политика талазы-биле хорутдаттырарга бүгү-ниги келдерине көргүскени, аны-бүрү хабарларга өркетерин 10-дан 30 хуу чедир чыгытканы болуру.

Даштык политиказының кол шугунарны дугайын чүтүүлү турган, ирак премьер-министриниң дамчегән болза: бистин тайбын чурт, кандыг-даа түрүнөгө хамаарыштыр агрессия хөонеривис чөк болгаш бүгү чурттар-биле дөш эргелик харылаалары тударын күчүп турар бис. Ирак республиканы дараан-ла хүлээп көргөн күрүнелерге, база Болгарияга бистин чазак онза өөрүп четиргенни илгерилеп турар. Барыны талак күрүнелер бистерин хүлээп көргөнни бистери күрүнелерге турар. Республиканы сөөгү солдатка чедир камгалаар деп долу шийтирилг бис. Олар эрте азы орай-даа бол бистерини күлөп көөр жүргүзүп кири албадаттырыптарлар. Бистин анык республикамыстың төрүтүнгени ишкеш мындыг төөгүтүгү фактыны кым-даа керекке албайн барып шыдапас.

Социалисттик чурттар-биле шычангаш найралдык харылаалары таарыштыр тургузарын күлөп турар бис.

Англияның Лордтар палатазында

ЛОНДОН. (СЭТА). Июльдун 29-та Лордтар палатазында даштык политиказын айттырарының талазы-биле ийн хүн болган санал берикшилерини доозулган. Апаа чүве чүтүүлүккү, палатаның кежигүнери—лейбористер Чоокку Чөөн чүкте англи политиказын шүгүчүлөп, бейдик деннеге чөвүлөп хуралды дүрген-биле чорударын кыйгырып турганнар.

Англи чазак Чоокку Чөөн чүкте бодоунуң политиказына «бодоунуң чонунуң арасында деткимче чок чыгырчылар-биле» анидел кылдырып амин эртир идеген турган деп Великобританияның премьер-министри турган лорд Эттл медеглээн. Бейдик деннеге чөвүлөп хуралды чорударын деткип чүтүүлүккү, Эттл болза, чөвүлөп хуралды чорудар дугайында совет саналдары «хелүн эртир үндөсүн чөгү-биле көрүп» турары дөш чазакты шүгүчүлээн.

Бейдик деннеге чөвүлөп хуралды чыдырарының хуусааларының дугайында тодартай харымын бөзүр чазакта лорд Стейнгейт негезен.

Араб чурттарның керектеринге Англияның чепсектиң холгаарлашыкынын лорд Силкин чиди-биле бурду шаккан. «Бистин алган кемчеглеривис кандыг-даа чылдагаан чөк болгаш айымыг болган, ол кемчеглер хоойлу талазы-биле чигизип болгаш үгезин-бодол талазы-биле улам чигизип болгай—деп, ол чүтүүлүккү. Бейдик деннеге чөвүлөп хурал болуру ужуруг дөшониге бис шүгүчүлөп чөпшөргөжип турар бис». «Чөвүлөп хуралды бодоунуңда чоокку үеде, оон чедимшикниң болурун хандырып болуру байдалларга өрттирери» англи чазак чедип аларын орадажыр ужуруг деп ол дамчеглээн.

Багдад керээзиниң чөвүлелиниң сессиязының доозулганы

ЛОНДОН. (СЭТА). Июльдун 29-та Багдад керээзиниң чөвүлелиниң ийн хүн болган сессияны доозулган. Сөөгү хуралды мурнуу чарына-биле багдад керээзиниң шериг комиссияны хуралы болган, апаа Турцияны армиязының кол штабының начальниги генерал Фази Ментюч даргаалан.

Сессия доозулганынын соонда аныктыг дарап үндүргөн. Ол районнуң чурттарның хамаарышпас чорутуга болгаш бүгү өргезинге уугу улаган, Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн чүкте дайын белеткелдерин үргүчүлөп оон агрессия шериг бөлүгелерин бодоп турарын ол дыналдык керечилеп турар. Дыналдыг көстүп турары болза, керээзин киреңкелери чурттар АИШ-тың болгаш Англияның Ливанда база Иорданияда чепсектиң интервенцияны доозуу-биле чүдүдүгүзүп, ол кемчегин «делегей өргезиниң

принциптеринге дүштүр болгаш КНО-нуң Уставына таарыштыр аң турар» деп бейдиктап турар.

Оон-биле кады, июль 29-та парламент үндүргөн декларацияны-биле бир дөшө, ол дыналдыг болза Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн чүктү чурттарның «хамаарышпас чорутуга» болгаш «демиселер талазы-биле бүдүн турар чорутуга» кызынып турар «ваксы агрессия» бар дөшониге дугайында нүгүлдөшкөн бар болуп турар.

Керээзин киреңкелери-биле шериг талазыга улам сымры кады ажалдыкыны тургузарына Каттышкан Штаттарын белен болуп турарын чарынамын, база араб чурттарны каймы-даа деткичеп турар ол шериг бөлүгелери дөшө дугайында АИШ-тың ап чоруткан кемчеглеринге ханып турарын дыналдык алаериниң турар.

Иорданияда байдал

БАИР. (СЭТА). Баир парлагалының Иорданиядан алган медеглелдеринде арасында массалык туулуп хоругдуу чорукту чорудуп турар. Хоругдаттырарынын арасында экономика болгаш садыг министрствонун статс-секретари Амад Эль-Фархан, база Иорданияда анидел эжелеп калган илереткен 12 иордан солдаттар болгаш офицерлер база бар деп солун дыналып турар.

Иордания кадыг-дошору экономикалык самыралдык кысыктыда туруп турар деп солун дамчеглээн. Хей-хей салдыклар буураарынын кыдымында туруп тур бис хомудуп турар. Чуртта экономикалык тапашынының түнелинде ажал-чөктөр көздөөн.

«Аш-Шааб» солунунун бижээни болза, чонун патриотчу хөонүгү кезеңиң арасында массалык туулуп хоругдуу чорукту чорудуп турар. Хоругдаттырарынын арасында экономика болгаш садыг министрствонун статс-секретари Амад Эль-Фархан, база Иорданияда анидел эжелеп калган илереткен 12 иордан солдаттар болгаш офицерлер база бар деп солун дыналып турар.

Иордания кадыг-дошору экономикалык самыралдык кысыктыда туруп турар деп солун дамчеглээн. Хей-хей салдыклар буураарынын кыдымында туруп тур бис хомудуп турар. Чуртта экономикалык тапашынының түнелинде ажал-чөктөр көздөөн.

ДАМАСК. (СЭТА). Амандан дынатканын эбугаар алмрга, Иорданияны хааны Хусейн англи шериглерин дуулаачыны-биле «иле-чөк» деп караттырып турар офицерлерге болгаш хамааты дүжүметтерге уугу дериклериңин болгаш туулуп хоругдууларынын калбак кампаняны чорудуп турар. Диналтанымдан алмрга, сөөгү хүнүнде чуртка 200 офицерлерин туулуп хоругдан, ол болза, чурттун офицер көрүзүзүнү үштүн бир келин болуп турар.

Иордания армиясы штабының начальниги генерал Маджаали бижээ «идегел чөктөрүн» арасында кичире берген. «Аш-Баабас» солунунун дыналтанымдан алмрга, генерал Маджаали болза, Иорданияда англи шериглериниң камандыламынын иордан артиллерияны англи камандыламы өргезинге шилчидип бөөр дугайында негелдезин күсүлдеринден ойталаан.

Ийн муң кире хамааты кижилерини база туулуп хоругдаттылаан. Кара бажындар болгаш шаажыламыг залгерлер догулаан. Хаан Хусейнниң дилээп эбугаар туулуп хоругдатканын англи шериглер чорудуп турар. Аймык чөк чорук албанының бүгү бүрүн эргелерин оларда шилчидип берген.

АЛЖИРДЕ БАЙДАЛ

ПАРИЖ. (СЭТА). Национал-хосталга армиязының отрядтарының болгаш француз шериглериниң арасында Алжирде туулуп хоругдуу соксаыды турар. Француз шериглериниң штабының сан-медзелерин эбугаар алмрга, июль 21-ден эгезлөш 27-ге чедир неделя дүргүзүндө 479 туралышканынар өртүргөн болган 164

кижи туттурган. Француз шериглериниң чидиргелерин мурнуку хөвөр айтыпайн турар.

Ол-ла үениң дүргүзүндө француз шериг ужар-чүгү 2576 халдашканын ужудушкуннарны кылган. Француз шериг-далай флотунун корабльдери база дайын чорудулгаларына киржип турар.

Гаитиге шериг эргилдези кылырынын орадажышыкыны

НЬЮ-БОРК. (СЭТА). Юнайтед Пресс Интернейшл агентствелиң корреспондентиңиниң Порт-о-Пренс-тен дыналтаным эбугаар алмрга, Гаитиге июльдун 29-та шериг эргилдези кылырынын орадажышыкыны болган. Армия капитаны чорраан Аликс Паске баштаан бөлүк үймөкчүлөр наймысалады шериг каармаларын эжелеп алган. Кам шак болгонда үмөзини басып каан. 10 үймөкчүлөр өдүрткөн. Оларның арасында ийн америкалар, оон иштелиде Гаитиге агаар шеригниң атташын турган кажи база бар болган.

Июльдун 28-те Нью-Йоркка болган парлаалга конференцияныга Гаитиниң министри Жюль Блашениң дамчеглэни болза, Гаитиге АИШ-тың ачканы Джеральд Дрю «республиканың иштиги керектерин ажим-биле холгааран турар».

Юнайтед Пресс Интернейшл агентствелиң корреспондентиңиниң айтпай турарында алмрга, «Гаитиге эргилде кылырынын орадажышыкынын Дрюну кыйгыртпайн аларын Гаитиниң чазак негезиниң соонда кылган».

Областың спортчуларының чайгы XIII спартакиадазы

Чуруктарда: (солгай талазында) моондактыг 100 метрге болгаш апаа 100 метрге оолдарың чарымы

Областың XIII спартакиадазы июль 27-де Кызылда «Совет Тываның беш чымы» стадионга күшкүлтуржуларын болгаш спортчуларын парла-биле эгезлээн. Парлау облустукомунуң секретары аш Иванов хүлээп алган, спартакиадазы байырыг хүн болуру—Шериг-Далай Флотунуң байыралынын хүнү таарыштыр ажитынганга холбаштыр районнарда келген спортчу аныктаарга байыр чедирип чүве чүтүүлүккү, оларның чаа-чаа чедимшиктерин болурун күтээн.

Эрткен чылгы областың оон ийнги спартакиадазының тилекчилери эки-туралың «Труд» дээр спортчу нитилелиниң төлөөкчилери Бондарева, Табуев олар спартакиадазын туулуп көдүргөнөр. Тук көдүртүнгениниң соонда уругларын чүс метрге чарымы болган. Доктар шугума бир дугаарында эки-туралың «Труд» нитилелиниң төлөөкчилери Бондарева маңап келген. Оон шагы 14,00 секунда.

Областың XIII спартакиадазы июль 27-де Кызылда «Совет Тываның беш чымы» стадионга күшкүлтуржуларын болгаш спортчуларын парла-биле эгезлээн. Парлау облустукомунуң секретары аш Иванов хүлээп алган, спартакиадазы байырыг хүн болуру—Шериг-Далай Флотунуң байыралынын хүнү таарыштыр ажитынганга холбаштыр районнарда келген спортчу аныктаарга байыр чедирип чүве чүтүүлүккү, оларның чаа-чаа чедимшиктерин болурун күтээн.

Эрткен чылгы областың оон ийнги спартакиадазының тилекчилери эки-туралың «Труд» дээр спортчу нитилелиниң төлөөкчилери Бондарева, Табуев олар спартакиадазын туулуп көдүргөнөр. Тук көдүртүнгениниң соонда уругларын чүс метрге чарымы болган. Доктар шугума бир дугаарында эки-туралың «Труд» нитилелиниң төлөөкчилери Бондарева маңап келген. Оон шагы 14,00 секунда.

ниң бирөөн. Спорттуң ол хөониге областың чаа рекорду тургустунган. Рекорд тилекчи болган Ф. Малютинге (Танды) хамааржыр, оон шагы 58 минута 36,8 секунда. Ийги черде Ф. Бабушкин (Кызыл)—60 минута 14,8 секунда.

Спартакиадазың программасында кирип турар ча аларының маргыдамы дык солун болуп, каруучулунуң кичөөнгейин хаара туткан. Ча аларында командаар талазы-биле бирги черден алында тус-тус кижилериниң бирги чери дөш маргыладалар база болган. Апаа В. Гостюхин (Танды) алаа чоругу 50 сандан 20-ни алган, тилекчи болган. Спартакиадазын баштайгы хүндүлөп маргыладалар оон-биле доозулган.

Июль 28-те маргыладалар үш баскаш уунун хамаары-биле эгезлээн. Спорттуң ол хөониге тилекчилерин илердери-биле финал чоруткан. Үш баскаш 11 метр 26 сантиметрини халаан Филигян бирги черин, а 11 метр 24 сантиметрини халаан М. Монгуш ийги черин алган. Дараазында диске шывадарының маргыладалар болган. Барыны-Хемчик районнуң спортчуу Б. Чулуур 30 метр 30 сантиметрге шывадаш, бирги черин алган.

Диске шывадарына уругларын арасында чилиг демисел болганының түнелинде финал болган. Филигян Галина Уразова (Танды) тилекчи болуп үнүп келген. Оон көрдүгү—26 метр 62 сантиметр. 4х100 метриниң эстафетаның «Труд» нитилелиниң уругтары тилекчилер болганар. Нитиле-биле оларның көрдүгү 59,2 секунда. Ийги черде уугу-хемчилер, а үшүк черде—барыны-хемчилер. Оолдарың 4х100 метриниң эстафетаның Танды районнуң спортчулары тилекчилер болганар.

Оолдарың 5 муң метрге чарымы дык солун болган. Тандының спортчуу И. Филигян маңап үнөр черден-не эгезлөш, маңыны темпаны кошкылаан. Ол-ла инстанцияга маңап турган чамдык оолдары ол

Ирактың премьер-министриниң харызы

СОФИЯ. (СЭТА). Болгар телеграф агентствелиниң Багдадтан дамчытканын эбугаар алмрга, Ирак республиканың премьер-министри Абдель Керим Касем болгаш телеграф агентствелиниң Багдадта тускай корреспондентиңиниң оон дилээнин эбугаар июль 27-де хүлээп алган болгаш оон солган айттырарына харылап берген.

Ирак республиканың мурунда турар соругуларга хамаарыштыр Абдель Керим Касемниң медеглээни болза:

Бирги соруга болза, күрүнө апаралын арыгаалар, ирак улустун эрге-ажыктарына удууранып турган кижилерини чаалады, чонун амидралының деннелин бийдеринче улаган дүргөн кемчеглерин алдыр болуру.

Бүгүн чараттыгын түр конституция болза, ол эң чүтүүлүккү сөөгү күсүлдеринче—бистин улуз-вустун амидралының деннелин бийдеринче саат чок кирер деп бистин бижыг шийтирилг алган-выстың бүгүредигези болуп турар.

Улузун санал-оңалын алдырының аргазы-биле доктамаал конституцияны хүлээп алгыже чедир күштүг болуп түр конституция дөрге ирак улустун эрге-ажыктарын камгалаарыгы улаган баштайгы базым ол болуру. Эрги өзү-чүрүм колонизализмге болгаш чуртту мөлчүп турган кам борбак кижилерин дөрбөделдинге үндөлтүргөн турган. Эрги конституция херек кырында ирак улусту мөлчүртүрүп кызыгаар чок эргезин хаан өг-бү-

ленинге берип турган болгаш хамаарышпас хосталганын база эргезин магадылаар шилээ чөк турган.

Демократтыг хосталгалары улуска тырсыр болгаш оон амидралының деннелин бейдер соруга-биле чыктары ап чоруткан баштайгы башыклары болгаш политика талазы-биле хорутдаттырарга бүгү-ниги келдерине көргүскени, аны-бүрү хабарларга өркетерин 10-дан 30 хуу чедир чыгытканы болуру.

Даштык политиказының кол шугунарны дугайын чүтүүлү турган, ирак премьер-министриниң дамчегән болза: бистин тайбын чурт, кандыг-даа түрүнөгө хамаарыштыр агрессия хөонеривис чөк болгаш бүгү чурттар-биле дөш эргелик харылаалары тударын күчүп турар бис. Ирак республиканы дараан-ла хүлээп көргөн күрүнелерге, база Болгарияга бистин чазак онза өөрүп четиргенни илгерилеп турар. Барыны талак күрүнелер бистерин күлөп көргөнни бистери күрүнелерге турар. Республиканы сөөгү солдатка чедир камгалаар деп долу шийтирилг бис. Олар эрте азы орай-даа бол бистерини күлөп көөр жүргүзүп кири албадаттырыптарлар. Бистин анык республикамыстың төрүтүнгени ишкеш мындыг төөгүтүгү фактыны кым-даа керекке албайн барып шыдапас.

Социалисттик чурттар-биле шычангаш найралдык харылаалары таарыштыр тургузарын күлөп турар бис.

Германияның Федеративтик Республикасы. Бундесверини атомунуң чепсек-биле чепселеринге удур Мюнхенге удууранышкыны митинги болган. Чурукта: ажалчы чонунуң удууранышкыны митингиңизге кээп турары. Плакатта бижээни: «Кым-на атомунуң чепсек ажалгай-дыр, ол сорбан өлүр!»

ЧООККУ ХҮННЕРДЕ ОБЛАСТЫН КИНО ЭКРАННАРЫНДАН

«СУУРГАЛАРДА ТУКТАР» деп кинону көрүр